

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Vor oplyste Bondestand

Citation: Aakjær, Jeppe: "Vor oplyste Bondestand", i Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 105. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer04tom-shoot-workid55621/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Artikler og Taler. - 1919

I denne Tid burde de unge Kræfter svinge Leen i Stedet for at løse Kanoner ved en fredelig By.

Før Militarismen besværer sig med den Opgave at forsvare Land og Folk skulde den ulejlige sig med den langt vanskeligere at føre et fornuftigt Forsvar for sin egen berettigede Existens.

VOR „OPLYSTE“ BONDESTAND.

(1897.)

Indsendt som første Artikel til „Politiken“, men kasseret af *Hørup*.

Det er med Fraser som med raadne Æg; udvendigt ser de temmelig tilforladelige ud, men har man gjort sig den Ulejlighed at hive en saadan Tingest mod Væggen, saa stinker der af det over hele Huset. En af de Fraser, der saaledes i lang Tid har været gangbar Mønt Mand og Mand imellem, er den, at *vore* Bønder er Verdens mest oplyste. Det er sagt saa tit, at det ikke skulde undre os, om det var Løgn.

Undertiden sagdes det af fremmede; men naar vi syntes, der gik for lang Tid, inden *de* sagde det, saa sagde vi det selv. Og hvergang strøg Patriotismen sit Mundskjæg og saa anerkjendende op mod det vajende Dannebrog.

Det er da naturligt for et skeptisk Gemyt at spørge, hvori vel den saa store Oplysning bestaar? Mon i Indre Missionens drukne Sejrsang gennem *vore* Provinser?

Nej, vi kunde saamænd passende anlægge en klædelig Beskedenhed og svare et: „Stemmer ikke“, hvor Afgjørelsen træffes angaaende *hvem* der er Europas mest oplyste Bønder.

Det er jo nemlig en bekjendt Sag, at *vore* Bønder nærer en alfortærende Interesse for Dogmatik, og at de ikke tager imod et eneste Aandsprodukt, der ikke er saucet ind i religiøst Føleri, hvori de svælger, som en Eskimo i Tran.

Alt hvad der har villet gaa rank og kjæk fremad Vejen uden Alliance med Degnstro og Theologi, har *vore* Bønder nægtet enhver Tilslutning eller endog slængt en Sten efter.

Den Institution, der for Øjeblikket har stærkest Tag i den bedre Deel af vor Almue er ubestridt Højskolen; men lad den forsøge at give Slip paa „Morgenbønnen“ og hele Sangværket og træde frem som ren og skjær Oplysningsanstalt, og man skal se, hvor dens Magt havner. — Vi har et Exempel paa rede Haand: En af Højskolens talentfuldeste Mænd, Morten Pontoppidan, havde udtalt en afvigende Opfattelse af „Trosordet“; strax sank hans Skoles Elevantal fra 70 til 10, og Skolen er nu en Ruin. Ogsaa de Højskoler, der har erklæret sig for konfessionsløse, har haft en krank Skjæbne.

I den Grad elsker vore Bønder Prædikener at endog Ud-giverne af vore Provinsaviser om Søndagene maa ta' Præstekræve paa og træde frem for Abonnenterne med 2—3 Spalter „Søndagstanker“ over Evangeliets Text. Og alle de Ugeblade, der i den sidste halve Sned Aar har forsøgt at sprede almindelig verdslig Kundskab blandt vor Bondestand — som „Bondevennen“, „Danmark“, „Enhver Sit“, „Tidens Strøm“ — alle er de døde Tæringsøden og har for lang Tid siden faaet en kristelig Begravelse. Kun *Ugens Nyheder* løfter endnu stolt sit skurvede Hoved. Paa dette Organ kan man fortrinlig studere Ukrudtets Udbredelsesmaade. Som Frug af „Fandens Mælkebøtte“ daler det ned over de tusind Straatage; det er et allerkjæreste Blad! Og det er simpelthen alvidende: Sjælepleje, Børnepleje, Guds Ord og Hyldethe, Daabspagt og Blanksværte — alt behandles her med samme Sagkundskab, og det er kemisk fri for Talent; kan det da undre, at det er et af Landets mest udbrede Blade.

Bj. Bjørnson udtrykte forleden her i Bladet sin Forundring over de danske Bønders Evne til at forstaa Poesi, specielt Vict. Hugos Digte. Bjørnson begaar en Fejl ved at identificere den Haandfuld virkelig oplyste *Højskolebønder*, — som vort Land besidder, og som tropper op alle-vegne ligesom Tordenskjolds Soldater, — med hele den danske Bondestand. Til den store, varmhjærtede Digter maa jeg da i Sandhedens Interesse faa Lov at sige, at han gjør os alt for megen Ære; hvor smigrende end hans Ord kan være for den nationale Forlængelighed, vi fortjener dem ikke. Desværre, vore Bønder interesserer sig gjen-nemgaaende meget lidt for Poesi. Jeg har kunnet opholde